

ATASKAITA
APIE PREKYBOS ŽMONĖMIS PREVENCIJOS IR KONTROLĖS 2009–2012 METŲ
PROGRAMOS ĮGYVENDINIMĄ 2010 METAIS

Ataskaita parengta, vykdant Prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės 2009–2012 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 1104, (toliau – Programa) 38 punktą.

1. Prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės 2009–2012 metų programos įgyvendinimo priemonių vykdymas 2010 m.

2010 m. buvo numatyta vykdyti 18 priemonių: 4 priemonės numatyta įvykdyti 2010 m., 14 tęstinių 2009–2012 m. priemonių.

Apibendrinus institucijų (pirmųjų atsakingų vykdytojų) pateiktą informaciją apie priemonių vykdymą 2010 m., pažymėtina, kad pernai nebuvo vykdomos 4 priemonės. Kitos priemonės, nors ir neskyrus joms įgyvendinti visų reikiamų lėšų, 2010 m. buvo vykdytos pagal galimybes.

2010 m. planuojamoms vykdyti priemonėms buvo numatytas 184 tūkst. Lt lėšų poreikis (11 priemonių). Vykdamas vienuolika priemonių, buvo skirta (panaudota) 92 tūkst. Lt. Detalesnė informacija apie lėšų panaudojimą įgyvendinant priemones 2010 m. pateikiama ataskaitos priede.

2010 m. Programos priemonės kaip pirmieji atsakingi vykdytojai įgyvendino 5 valstybės institucijos ir įstaigos (Vidaus reikalų ministerija (toliau – VRM), Policijos departamentas prie VRM (toliau – PD), Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Teisingumo ministerija (toliau – TM) ir Užsienio reikalų ministerija).

Paminėtini šie svarbiausi, vykdant Programą ir jos priemones, 2010 m. atlikti darbai ir rezultatai.

Vykdamas Programos uždavinį „Tobulinti prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės teisinio reguliavimą“, pradėtos rengti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pataisos, siekiant suderinti Baudžiamojo įstatymo ir 2008 m. vasario 13 d. Lietuvos pasirašytą 2005 m. gegužės 16 d. Europos Tarybos konvenciją dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis. Parengtas Apsisprendimo laikotarpio, per kurį esama ar buvusi su prekyba žmonėmis susijusių nusikaltimų auka turi priimti sprendimą, ar bendradarbiauti su ikiteisminio tyrimo įstaiga ar teismu, suteikimo tvarkos aprašo projektas.

Vykdamas Programos uždavinį „Gerinti prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos prevenciją“, siekiant plėsti kovos su tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu, susijusiu su prekyba žmonėmis, galimybes, PD įgyvendino projektą „Nacionalinės integruotos informacinės sistemos (NIIS), skirtos kovai su tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu, susijusiu su prekyba žmonėmis, sukūrimas, kuriuo sudaromos sąlygos jungimuisi su nacionaliniais Interpolo ir Europolo padaliniais

bei kitomis Europos Sąjungos valstybėmis narėmis“. Pagrindinis šio projekto tikslas – sukurti informacinę sistemą, kuri pagerintų bendradarbiavimą ir informacijos apsikeitimą nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu, sustiprintų atsakingų pareigūnų analitinius gebėjimus, apsikeičiamų duomenų kokybę, sulyginamumą ir tokių duomenų apsikeitimo spartą.

Vykdamas Programos uždavinį „Tobulinti socialines paslaugas teikiančių specialistų, taip pat specializuotų teisėsaugos pareigūnų, teisėjų ar kitų specialistų kvalifikaciją prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės klausimais“, TM Mokymo centre vyko apeliacinės instancijos teismų teisėjų mokymo programos „Baudžiamoji teisė ir baudžiamasis procesas“ (34 akad. val.) seminaras, kurio viena iš temų buvo „Prekyba žmonėmis“ (2 akad. val.). Šį seminarą išklausė 23 apygardų ir apeliacinių teismų teisėjai ir 10 prokurorų iš apylinkių ir apygardos prokuratūrų.

Vykdamas Programos uždavinį „Plėtoti kompleksinės pagalbos nukentėjusiesiems nuo prekybos žmonėmis teikimą“, buvo paremti 5 projektai, skirti socialinei pagalbai nukentėjusiesiems nuo prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos ir jų gražinimui į visuomenę ir darbo rinką, taip pat buvo suteikta pagalba 3 grįžtantiems į Lietuvos Respubliką nukentėjusiesiems nuo prekybos žmonėmis užsienio valstybėse. Konsulinės pagalbos teikimo prekybos žmonėmis aukoms klausimai buvo dėstomi Lietuvos Respublikos diplomatams ir kitiems valstybės tarnautojams, išvykstantiems atlikti nuolatinių arba papildomų konsulinių funkcijų į Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybes ir konsulines įstaigas. Konsuliniai pareigūnai dalyvavo Berlyne, Varšuvoje ir Švedijos Karalystėje vykusiuose mokomuosiuose seminaruose diplomatams ir konsuliniais darbuotojams pagalbos neteisėtos prekybos žmonėmis aukoms klausimais.

Įgyvendinant Programos uždavinį „Plėtoti regioninį ir tarptautinį bendradarbiavimą prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės klausimais, keitimąsi geriausia šios srities patirtimi“, Lietuvoje organizuoti Europos policijos kolegijos (CEPOL) mokymai prekybos žmonėmis tema. Juose dalyvavo teisėsaugos institucijų atstovai iš Europos Sąjungos narių.

Be to, VRM atstovė dalyvavo CEPOL organizuojamoje Mainų programoje tema „Prekyba žmonėmis“, kurios metu keitėsi gerąja patirtimi su Italijos pareigūnais ir susipažino su Italijoje esamu kovos su prekyba žmonėmis reiškiniu mechanizmu.

2010 m. gegužės 20–21 d. Vilniuje organizuota tarptautinė konferencija „Prekybos žmonėmis prevencija ir kontrolė – regioniniai aspektai“. Pagrindinis dėmesys buvo skirtas dviem gyvybiškai svarbiems šiandienos klausimams – prekybai žmonėmis seksualiniam išnaudojimui ir prekybai žmonėmis prievartiniam darbui. Konferencijoje dalyvavo daugiau kaip 90 dalyvių.

Paminėtina ir tai, kad 2010 m. buvo pasirašytas Muitinės departamento prie Finansų ministerijos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie VRM, PD bei Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie VRM susitarimas dėl bendradarbiavimo, kuriuo siekiama plėtoti bendradarbiavimą,

derinti kovos su nusikalstamumu (tarp jų ir prekyba žmonėmis) veiksmus, pajėgas ir priemones, racionaliai panaudoti žmogiškuosius bei materialinius išteklius.

Pažymėtina, kad 2010 m. kai kurios savivaldybės taip pat prisidėjo prie prekybos žmonėmis prevencijos, pagalbos aukoms srityse vykdomos veiklos.

Kauno miesto savivaldybė rėmė nevyriausybinės organizacijos Lietuvos „Caritas“ programą „Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms“. Socialinė pagalba (informavimo ir konsultavimo, maitinimo, socialinio darbo ir psichologinės pagalbos paslaugos) prekybos žmonėmis aukoms buvo suteikta 28 asmenims.

Be to, Kauno miesto savivaldybėje paslaugas prekybos žmonėmis aukoms taip pat teikia ir kitos nevyriausybinės organizacijos: Kauno apskrities moterų krizių centras, Kauno moterų draugija, taip pat viešoji įstaiga (toliau – VšĮ) „Moters pagalba moteriai“.

VšĮ Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras 2010 m. vykdė projektą „Kompleksinė pagalba asmenims, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos“, kurio tikslas – suteikti laikiną būstą, maitinimą, teikti socialinę pagalbą, sudaryti sąlygas įgyti bendrąjį ir (arba) profesinį išsilavinimą, norimą kvalifikaciją, padėti integruotis į darbo rinką. Kompleksinė pagalba buvo suteikta 10 moterų ir merginų. Minėtas centras dalyvavo Švedijoje bei Belgijoje vykusiuose gerosios patirties pasidalijimo renginiuose.

Telšių miesto savivaldybės vaikų globos namuose vyko prevencinių paskaitų ciklas „Netapk prekybos žmonėmis auka“. Paskaitose dalyvavo 15 globos namų auklėtinių, kurie buvo supažindinti su prekybos žmonėmis ir prostitucijos priežastimis Lietuvoje, apibūdinti galimi prekybos žmonėmis būdai, nurodytos organizacijos, teikiančios pagalbą aukoms Lietuvoje ir užsienyje.

Apibendrinant pažymėtina, kad sunkmečio sąlygomis buvo vykdoma 78 proc. Programos priemonių, o skirtas finansavimas sudarė 50 proc. viso priemonėms numatyto lėšų poreikio. JAV valstybės departamentas pagal 2000 metų Prievartos ir prekybos žmonėmis aukų apsaugos įstatymą kaip ir kiekvienais metais 2010 metais pasaulio mastu vertino užsienio valstybių vyriausybių pastangas kovoti su prekyba žmonėmis. Lietuva, įgyvendindama valstybines kovos su prekyba žmonėmis priemones, jau 6 metus iš eilės pateko į pirmąją grupę valstybių, dedančių didžiausias kovos su prekyba žmonėmis pastangas.

2010 m. pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – LR ATPK) 182¹ straipsnį „Vertimasis prostitucija ar atlygintinis naudojimas prostitucijos paslaugomis“ surašyti 326 protokolai (iš jų 6 – nepilnamečiams), iš jų: pagal straipsnio 1 dalį už vertimąsi prostitucija – 137, už paslaugos pirkimą – 8; pagal 2 dalį (tokie pat veiksmai, padaryti asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytus pažeidimus) – 181. Palyginimui 2009 m. pagal LR ATPK 182¹ straipsnį buvo surašyti 378 protokolai, iš jų 5 – nepilnamečiams.

2010 m. pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – LR BK) 307 str. „Pelnymasis iš kito asmens prostitucijos“ ir 308 str. „Įtraukimas į prostituciją“ buvo užregistruoti 8 ikiteisminiai tyrimai, iš jų 2 – susiję su nepilnamečiais. Pagal LR BK 307 str. užregistruota 14 ikiteisminių tyrimų, iš jų 3 – susiję su nepilnamečiais.

Lentelė. 2009–2010 m. statistiniai duomenys pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 147 straipsnį „Prekyba žmonėmis“ ir 157 straipsnį „Vaiko pirkimas ar pardavimas“

	2009 m.	2010 m.
Iš viso užregistruota nusikalstamų veikų	23	15
Pradėtos bylos	12 (iš jų 2 pagal 157 str.)	7 (iš jų 3 pagal 157 str.)
Į teismą perduotos bylos	6	7
Teisme išnagrinėtos bylos	6	7
Įtariamieji	14	20
Nukentėjusieji	20	22

Paminėtinos šios Prekybos žmonėmis tendencijos Lietuvoje, nauji rizikos veiksniai ir grėsmės:

- dėl ekonominės krizės gali padaugėti prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui ir ypač priverstiniam darbui atvejų, taip pat fiktyvioms vedyboms, kitiems nusikaltimams daryti, emigravusių tėvų ir vaikų iš globos namų pardavimo nusikalstamai veikai ir elgetavimui atvejų;

- į prekeivių žmonėmis ratą vis dažniau įtraukiamas jaunimas (18–24 m.);

- prekybos žmonėmis aukomis gali tapti trečiųjų valstybių piliečiai, ieškantys darbo Lietuvos valstybėje (prireiks papildomų lėšų suteikti jiems pagalbą).

Vykdamas prekybos žmonėmis prevenciją ir kontrolę, viena iš pagrindinių problemų ta, kad sudėtinga šalies finansinė ir ekonominė situacija bei ją dar pabloginusi pasaulinė finansinė krizė neleidžia valstybės institucijoms skirti tiek išteklių, kiek reikėtų, ir tai trukdo įgyvendinti užsibrėžtus tikslus ir uždavinius kovos su prekyba žmonėmis srityje, įtvirtintus Programoje.